

Θεολογία και Ιατρική. π. Άγγελος Αγγελακόπουλος

Όπως είναι γνωστό, αγαπητοί μου, ο άγιος ένδοξος μεγαλομάρτυς και ιαματικός Παντελεήμων εξασκούσε τήν τέχνη της ιατρικής, ήταν ιατρός. Τήν ιατρική τέχνη των σωμάτων τήν έμαθε από κάποιον Ευφρόσυνο, ο οποίος είχε πολύ μεγάλη φήμη και δόξα και φαινόταν ότι έφθασε στό άκρο της ιατρικής, ενώ τήν κατά Χριστόν ιατρική τέχνη της ψυχής τήν έμαθε από τόν άγιο Ερμόλαο, πού ήταν ιερεύς της Εκκλησίας της Νικομήδειας, καί του οποίου τήν μνήμη εορτάσαμε χθές. Τό γεγονός αυτό μάς παρέχει εύκαιρον αφορμή, γιά νά ομιλήσουμε σήμερα περί της σχέσεως επιστήμης καί θεολογίας καί πιό συγκεκριμένα περί της σχέσεως ιατρικής καί θεολογίας.

Ευθύς εξ αρχής πρέπει νά πούμε ότι επιστήμη καί θεολογία εκ της φύσεώς τους δέν συγκρούονται· δέν υπάρχει σύγκρουση μεταξύ επιστήμης καί θεολογίας. Καί αυτό γιατί καί οι δύο έχουν διαφορετικό επιστητό. Η μέν επιστήμη εξετάζει τό «πώς» καί τό «γιατί» της δημιουργίας, η δέ θεολογία ερευνά τό «ποιός» της δημιουργίας. Η επιστήμη κινείται στά όρια του κτιστού, ενώ η θεολογία κινείται στά όρια του ακτίστου.

Η επιστήμη δέν ασχολείται με τό «ποιός», με την αιτία της δημιουργίας, αλλά με τό «πώς» καί τό «γιατί», γι'αυτό αφήνει τήν θεολογία νά ερευνήσει τό «ποιός». Αντιστοίχως, η θεολογία ασχολείται δευτερευόντως με τό «πώς» καί τό «γιατί» της δημιουργίας, και κυρίως, πρωτίστως με τό «ποιός», αφήνοντας τήν επιστήμη νά ερυνήσει τό «πώς» καί τό «γιατί».

Ως εκ τούτου, είναι φανερό ότι υπάρχει άρρηκτος δεσμός μεταξύ θεολογίας και επιστήμης, η μία βοηθά και επικουρεί τήν άλλη, δηλ. αλληλοσυμπληρώνονται.

Όμως, η επιστήμη δέν μπορεί νά σταθεί μόνη της, χωρίς τήν θεολογία, ενώ η θεολογία μπορεί νά σταθεί καί μόνη της, χωρίς τά δεκανίκια της επιστήμης. Γιά νά έχουμε, λοιπόν, πλήρη εικόνα του «πώς», του «γιατί» καί του «ποιός» της δημιουργίας, πρέπει νά υπάρχει αγαστή συνεργασία μεταξύ επιστήμης καί θεολογίας.

Πρόβλημα υπάρχει όταν η μία εκ των δύο ξεπερνά τά όριά της, βγαίνει απ'τό καθορισμένο πλαίσιο της, εισέρχεται στά όρια της άλλης καί προσπαθεί μέ τά δικά της ακατάλληλα μέσα νά βγάλει συμπεράσματα καί νά νομοθετήσει. Τότε μόνο έχουμε σύγκρουση μεταξύ επιστήμης καί θεολογίας, εξαιτίας κακής κατανόησης καί εκπροσώπησης τους. Τό πρόβλημα αυτό δημιουργείται συνήθως εκ μέρους της επιστήμης, η οποία βγαίνει από τά κτιστά της όρια καί επιθυμεί νά εισέλθει, μέ τά κτιστά της μέσα, στόν χαρισματικό χώρο του ακτίστου της θεολογίας[1]. Αυτό το πράγμα, άλλωστε, μαρτυρεί και ο σοφός Πλάτων, ο οποίος υπογραμμίζει ότι *«πάσα τε επιστήμη χωριζομένη δικαιοσύνης και της άλλης αρετής, πανουργία τις, και ου σοφία φαίνεται»*.

Πιο συγκεκριμένα θά αναφέρουμε πέντε χαρακτηριστικά θέματα, στά οποία η ιατρική συγκρούεται καί βρίσκεται σέ πλήρη αντίθεση μέ τήν θεολογία, μέ τό θέλημα του Θεού. Μιλούμε γιά τήν ιατρική, γιατί ο σήμερον τιμώμενος άγιος Παντελεήμων είναι κι αυτός ιατρός.

A) Το έγκλημα των εκτρώσεων

Η ιατρική, δυστυχώς, αποδέχεται τίς εκτρώσεις, οι οποίες πλέον δέν ποινικοποιούνται. Στη χώρα μας, σύμφωνα με στατιστικές, κάθε χρόνο γίνονται 300 με 400.000 εκτρώσεις.

Γνωρίζουμε, όμως, αγαπητοί μου, τί σημαίνει γιά τόν Δημιουργό Θεό καί τήν Εκκλησία Του η έκτρωση, η λεγομένη επί το ευγενέστερον «διακοπή της ανεπιθυμήτου κυήσεως»; Σημαίνει **τριπλό φόνο**. Φόνο εκ προμελέτης καί μάλιστα τριπλό. Γιατί; Όταν μιά γυναίκα αποφασίζει μιά τέτοια πράξη εκθέτει τή ζωή της σέ τέτοιους κινδύνους καί τήν εισάγει σέ τέτοια περιπέτεια, πού είναι σχεδόν αδύνατον νά βγει αβλαβής. Διακινδυνεύει απόλυτα τήν μητρική της ιδιότητα στό μέλλον. Έτσι στήν γυναίκα, πού αποτολμά κάτι τέτοιο, παραμένει **οηθικός της θάνατος**, πού τήν συνοδεύει μέ ενοχές σ'όλη τή ζωή της.

Μέ τήν διακοπή της κυήσεως έχουμε σίγουρα καί αναμφισβήτητα τόν δεύτερο θάνατο, τόν **σαρκικό θάνατο** του **παιδιού** της, πού ύπουλα τού στερούμε τό δικαίωμα νά επιζήσει, περιθωριοποιώντας ταυτόχρονα τήν διδασκαλία της Εκκλησίας περί της εξ άκρας συλλήψεως της ζωής, δηλ. ότι η ζωή του ανθρώπου αρχίζει από τήν στιγμή της συλλήψεώς του. Η ευθύνη αυτή βαρύνει τόσο τούς γονείς, πού αποφασίζουν τήν έκτρωση, όσο καί τόν ιατρό, πού επιτελεί τό έγκλημα.

Γιά νά κατανοήσουμε τήν σοβαρότητα της πράξεως, αρκεί νά αναφέρουμε ότι ο 21^{ος} Ιερός Κανόνας της εν Αγκύρα Τοπικής Συνόδου προβλέπει εξωκοινωνία, δηλ. στέρηση της Θείας Κοινωνίας μέχρι θανάτου ή φιλανθρωπότερα γιά δέκα χρόνια ή γιά 3 ως 5 χρόνια, κατά τόν 21^ο Ιερό Κανόνα του αγίου Ιωάννου του Νηστευτού[2]. Τέλος, ο χειρότερος θάνατος είναι ο τρίτος θάνατος. Ο **πνευματικός θάνατος** του **παιδιού**, πού φονεύεται, πρίν δεχθεί τήν σωτηρία διά Ιησού Χριστού, τό απαραίτητο Άγιον Βάπτισμα, πού απαλλάσσει τόν άνθρωπο από τήν προπατορική ενοχή. Έτσι, τό ανυπεράσπιστο βρέφος οδηγείται μέ τήν θέλησή μας στό αντίθετο του Θεού στρατόπεδο. Δέν είναι της παρούσης ώρας νά συνηπολογίσουμε καί νά προσμετρήσουμε τίς ευθύνες γονέων, ιατρών καί νομοθετών, πού εθελοτυφλούν, διαγράφουν καί περιφρονούν τήν θεία εντολή «ου φονεύσης»[3].

Β) Εγκεφαλικός θάνατος

Η ιατρική, περίπου από τό 1968, υποστηρίζει ότι ο εγκεφαλικός θάνατος ισοδυναμεί μέ τόν οριστικό θάνατο του ανθρώπου. Υποστηρίζει δηλ. ότι, όταν νεκρώνεται, όταν παύει τήν λειτουργία του ο εγκέφαλος, τότε ο άνθρωπος πεθαίνει.

Σύμφωνα, όμως, μέ τήν Ορθόδοξη Θεολογία και όπως πολύ εύστοχα αποδείχθηκε στην ημερίδα, που με απόλυτη επιτυχία διοργάνωσε τον Απρίλιο του 2013 η Ι. Μ. Πειραιώς με θέμα «*Μεταμοσχεύσεις· δωρεά ή αφαίρεση ζωής*»; κέντρο του ανθρώπου δέν είναι ο εγκέφαλος, αλλά η καρδιά. Μόνον όταν πάψει νά λειτουργεί η καρδιά, νεκρώνονται όλα τά υπόλοιπα όργανα καί επακολουθεί ο οριστικός θάνατος του ανθρώπου. Άρα, ο εγκέφαλος, όντας ένα από τά όργανα του ανθρώπου καί όχι τό κεντρικό, παρόλο πού πάψει νά λειτουργεί, δέν επιφέρει τόν οριστικό θάνατο του ανθρώπου.

Ναί, μέν ο εγκέφαλος είναι εκτός λειτουργίας, μέ δυνατότητα ανανήψεως καί επανάκαμψης, αλλά όλα τά άλλα όργανα του ανθρώπου λειτουργούν κανονικά, εφόσον συνδέονται μέ τήν πηγή τροφοδοσίας τους, τήν καρδιά, η οποία λειτουργεί κανονικά. Επομένως, γιά τήν Ορθόδοξη θεολογία ο εγκεφαλικός θάνατος δέν ταυτίζεται μέ τόν οριστικό θάνατο του ανθρώπου. Είναι αυθαίρετη η ταύτιση εγκεφαλικού θανάτου καί οριστικού θανάτου. Ο θάνατος του ανθρώπου ακολουθεί τήν νέκρωση της καρδιάς.

Η σύγχρονη ιατρική, όμως, εφηύρε αυτό τό τέχνασμα του εγκεφαλικού θανάτου ως οριστικού θανάτου, μέ σκοπό τήν λήψη οργάνων γιά μεταμοσχεύσεις[4].

Γ) Μεταμοσχεύσεις

Ευθύς εξ αρχής πρέπει νά πούμε ότι μόνο ένα είδος μεταμοσχεύσεων επιτρέπεται από τήν Εκκλησία μας. Η μεταμόσχευση από ζωντανούς και υγιείς δότες ιστών ή ενός από τά διπλά όργανα (συκώτι-νεφρά)ή μυελού των οστέων και βεβαίως η μετάγγιση αίματος. Όλα τά άλλα είδη μεταμόσχευσης, όπως πνευμόνων, καρδιάς κλπ., απαγορεύονται. Ο λόγος είναι προφανής. Γιά νά κάνουμε μεταμόσχευση, θά πρέπει τό όργανο νά είναι εν πλήρει λειτουργία, ζωντανό. Γιά νά είναι ζωντανό, θά πρέπει νά συνδέεται μέ τήν λειτουργούσα καρδιά.

Άρα, όταν λειτουργεί η καρδιά, λειτουργούν και τὰ ὄργανα. Όταν νεκρώνεται η καρδιά, νεκρώνονται και τὰ ὄργανα. Στήν περίπτωση νεκρῆς καρδιάς, τὰ ὄργανά μας είναι ἀχρήστα γιά μεταμόσχευση, εφόσον δέν λειτουργοῦν. Στήν περίπτωση ζωντανῆς καρδιάς, τὰ ὄργανα είναι χρήσιμα γιά μεταμόσχευση. Ὅμως, τὰ χρειάζεται ο δότης, γιά νά ζήσει ο ἴδιος.

Άρα, όταν παίρνομε ένα ζωντανό ὄργανο του δότη, ουσιαστικά τόν φονεύομε, λέγοντάς του «πέθανε εσύ, γιά νά ζήσει κάποιος ἄλλος». Πόσο, ὅμως, ἔχομε τό δικαίωμα νά αφαιρέσομε τήν ζωή ενός, γιά νά ζήσει ο ἄλλος; Πώς μπορούμε νά φονεύσομε έναν, γιά νά ζήσει ο ἄλλος;

Πρέπει, ἐπίσης νά λάβομε υπόψιν τήν ιερότητα του ἀνθρωπίνου σώματος καί τήν πνευματική διάσταση, πού ἔχουν τὰ βασικά ὄργανά του, ὅπως ἐπίσης καί ὅτι τό σώμα μας δέν μάς ἀνήκει, ἀλλά τό οφείλομε στόν Θεό, καί δέν μπορούμε νά τό διαχειριζόμαστε κατὰ τό δοκοῦν[5].

Δ) Ευθανασία

Η λέξη «ευθανασία» προέρχεται ἀπό τό «ευ θνήσκω» καί ἔχει τήν ἐννοια του ἐνδόξου, του ωραίου, του ἡσυχου καί του φυσικού θανάτου. Σήμερα ως «ευθανασία» ορίζεται η ἀνώδυνη θανάτωση κάποιου ἀπό ε[υσπλαγχνία, ο οποίος κρίνεται ως ἀνιάτος καί βασανίζεται ἀπό ἀνυπόφορους πόνους.

Ὅμως, ο καλός ἢ κακός θάνατος δέν προσδιορίζεται ἀπό τήν ἐξωτερική μορφή του, ἀπό τήν ευκολία, μέ τήν οποία ἐπέρχεται, ἀλλά ἀπό τήν ἐσωτερική κατάσταση, μέ τήν οποία τόν ἀντιμετωπίζει ο ἄνθρωπος. Ο καλός θάνατος δέν είναι πάντοτε εύκολος, οὔτε ο εύκολος θάνατος είναι πάντοτε καλός.

Χαρακτηριστικά είναι τὰ ἐρωτήματα, πού διατυπώνει σχετικά μέ τό θέμα αὐτό ο ἱερός Χρυσόστομος : «Μήπως ἦταν κακός ο θάνατος του Βαπτιστοῦ Ἰωάννου, ἐπειδή ἀποκεφαλίσθηκε; ἢ του πρωτομάρτυρος Στεφάνου, ἐπειδή λιθοβολήθηκε; ἢ του ἀγίου Παντελεήμονος, ἐπειδή του ἔκαψαν το σώμα με πυρσούς, τον μαστίγωσαν, του ἔριξαν καυτό λάδι και τελικά τον ἀποκεφάλισαν; ἢ ὅλων των ἀγίων μαρτύρων, ἐπειδή τελείωσαν μέ σκληρό τρόπο τήν ζωή τους»; Καί ἀπαντά ο ἴδιος : «Κακός δέν είναι ο θάνατος αὐτός, ἀλλά ο θάνατος μέσα στήν ἀμαρτία καί τήν ἀμετανοησία, πού μάς οδηγεί στήν κόλαση».

Τό σοβαρότερο, ὅμως, είναι ὅτι πάλι διαπράττομε φόνο, σκοτώνομε τόν ἀσθενή, δῆθεν ἀπό ευσπλαγχνία, γιά νά τόν ἀπαλλάξομε ἀπό τούς πόνους. Δέν υπολογίζομε, ὅμως, ὅτι σέ αὐτές τίς οριακές καταστάσεις, ἰδίως του πόνου καί του θανάτου, μπορεί ο ἄνθρωπος νά μετανοήσει, νά ζητήσει συγχώρεση, νά δει τήν ματαιότητα των πραγμάτων καί νά πιστέψει στήν μετὰ θάνατον ζωή[6].

Ε) Παρεμβατική ἀναπαραγωγή

Η παρεμβατική ἀναπαραγωγή ἐπινοήθηκε, γιά νά ἀντιμετωπισθεῖ η ἀτεκνία. Δηλ. παρεμβαίνει ο ἄνθρωπος στή φύση του ἀνδρογύνου μέ διάφορα ἰατρικά μέσα, ὥστε νά ἀποκτήσει τό ἀνδρόγυνο παιδιά. Αὐτή γίνεται εἴτε μέ ἐνδοσωματική εἴτε μέ ἐξωσωματική γονιμοποίηση, η οποία, ὅμως, στό σύνολό της είναι προβληματική.

Ὅμως, η ἀναπαραγωγή του ἀνθρώπου μέ τεχνητή γονιμοποίηση ἀποτελεῖ

καινοφανή παρέμβαση στή δημιουργία και ως εξ αυτού είναι απορριπτέα. Εξ άλλου εμείς, ως Ορθόδοξοι Χριστιανοί, οφείλουμε νά ακολουθούμε τήν Εκκλησία μας, η οποία μάς έχει δώσει λύση στό πρόβλημα της ατεκνίας. Και η λύση αυτή δέν είναι άλλη από τήν μίμηση τόσων στείρων και σέ γεροντική ηλικία ανδρογύνων της Παλαιάς Διαθήκης, όπως τά ζεύγη Ελκανά και Άννης, Ζαχαρίου και Ελισάβετ, Ιωακείμ και Άννης, τά οποία αντιμετώπισαν τήν στειρότητα και τήν ατεκνία μέ νηστεία και θερμή προσευχή, και ο Κύριος, εισακούοντας τίς προσευχές τους, τούς χάρισε τούς ευλογημένους καρπούς, τόν προφήτη Σαμουήλ, τόν άγιο Ιωάννη τόν Πρόδρομο και τήν Παναγία μας.

Η Εκκλησία δέν μπορεί νά συστήσει τήν καταφυγή στήν παρεμβατική αναπαραγωγή για τήν αντιμετώπιση της ατεκνίας, παρά μόνο τήν εμμονή στά αιώνια πρότυπά της. Εξάλλου δέν πρέπει νά ξεχνούμε ότι βρισκόμαστε στήν εποχή της Καινής Διαθήκης, όπου τά ινία δέν κατέχει πλέον ο γάμος, όπως στήν Παλαιά Διαθήκη, αλλά η παρθενία, ο μοναχικός βίος, πού αποτελεί κατάπαυση της τεκνογονίας. Τέλος, πρώτιστος σκοπός του γάμου δέν είναι η απόκτηση παιδιών, όπως στήν Παλαιά Διαθήκη, αλλά η αγιότητα, η κατά Χάριν θέωση του ανδρογύνου, και επακολουθεί η τεκνοποίηση ως δευτερεύων σκοπός[7].

Όλα τά παραπάνω, αγαπητοί μου, μαρτυρούν τήν επιθυμία του συγχρόνου ανθρώπου νά επιτύχει μία ψευδαίσθηση επιγείου αθανασίας, η οποία τόν αποπροσανατολίζει από τόν τελικό σκοπό της υπάρξεώς του, πού δέν είναι άλλος από τήν προσδοκία της αιωνιότητας, τήν πίστη στή νίκη του θανάτου διά του Χριστού και τέλος τήν κατά Χάριν θέωσή του.

Αυτή είναι η σκληρή πραγματικότητα σήμερα, αγαπητοί μου, καθόλου ευχάριστη, καθόλου ενθαρρυντική, αν θέλουμε νά δούμε ρεαλιστικά τά προβλήματα, πού εισήγαγε περίτεχνα ο πονηρός στίς ημέρες μας, ώστε νά κερδίζει ακούραστα ψυχές. Ας θελήσουμε νά κατανοήσουμε τό μέγεθος και τό βάρος των προβλημάτων και νά πάρουμε αρνητική θέση απέναντί τους.

Τό οφείλουμε στόν Άγιο Τριαδικό Θεό, στους Αγίους Του, στόν σήμερα εορτάζοντα ιατρό και ιαματικό άγιο Παντελεήμονα, στήν κοινωνία και πρώτιστα στόν εαυτό μας. Ας μήν καλυπτόμαστε πίσω από δικαιολογίες, αλλά ας αφήσουμε χώρο για τήν Χάριν του Θεού στή ζωή μας. Η ευχή του αγίου Παντελεήμονος ας μάς καταξιώσει νά καλλιεργούμε μέσα μας τόν φόβο του Θεού, για νά αποφεύγουμε πράξεις, πού λυπούν τόν Θεό και μάς καταδικάζουν.

[1] Ν. ΜΑΤΣΟΥΚΑΣ, *Δογματική και συμβολική θεολογία Α΄ εισαγωγή στή θεολογική γνωσιολογία*, εκδ. Πουρναράς, Θεσ/κη 200, σσ. 137-149 και ΠΡΩΤΟΠΡΕΣΒ. Γ. ΜΕΤΑΛΛΗΝΟΣ, «Ορθόδοξος πίστις και φυσικά επιστήμαι», *Ορθόδοξος Τύπος* 13-2-2009, σ. 5.

[2] ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ ΑΓΙΟΡΕΙΤΗΣ, *Πηδάλιον*, εκδ. Β. Ρηγόπουλος, Θεσ/κη 2003,

σσ. 382, 711.

[3] Έξ. 20,15. ΙΕΡΕΥΣ ΜΙΧΑΗΛ ΦΩΚΑΣ, *Αγιοδρόμιον· θεομητορικά κηρύγματα από τήν διακονίαν του θείου λόγου*, τ. Α΄, Αργοστόλιον 1996.

[4] ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΑΝΤΖΑΡΙΔΗΣ, *Χριστιανική ηθική II*, εκδ. Πουρναράς, Θεσ/κη 2003, σσ. 607-8.

[5] Αυτόθι, σσ. 600-614 καί ΠΡΕΣΒ. ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΣΤΕΦΟΠΟΥΛΟΣ, «Εκκλησία καί μεταμοσχεύσεις», *Θεοδομία E₁* (2003) 72-102, *E₂* (2003) 183-214.

[6] ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΑΝΤΖΑΡΙΔΗΣ, *Χριστιανική ηθική II*, εκδ. Πουρναράς, Θεσ/κη 2003, σσ.653-60 καί ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΚΑΡΑΔΗΜΟΥ, «Η ευθανασία· νομική, ιατρική καί θεολογική θεώρηση», *Θεοδομία E₂* (2003) 215-231,

[7] ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΑΝΤΖΑΡΙΔΗΣ, αυτόθι, σσ. 577-598.

Πρωτοπρεσβ. π. Άγγελος Αγγελακόπουλος εφημέριος Ι. Ν. Αγίας Παρασκευής Καλλιπόλεως Πειραιώς

Πηγή: anavaseis.blogspot.gr